

**ინფორმაციულ-კომუნიკაციური ბიზნესის
თავისებურებანი და განვითარების პრობლემები
საქართველოში**

გურამ მეტეხელი

თსუ ასისტენტ-პროფესორი, საქართველოს
ეროვნული აკადემიის საპატიო აკადემიკოსი, სამეცნიერო
ინფორმაციის დამუშავების ცენტრის ხელმძღვანელი

გასული საუკუნის 90-იანი წლებიდან მსოფლიო საზოგადოება გახდა უფრო მეტად ინფორმაციული. მსოფლიო მრავალი ქვეყნის პირობით რესურსს დაემატა ადრე უცნობი ინფორმაციული რესურსი, რომლის ფლობითაც განისაზღვრება ამა თუ იმ ქვეყნის ადგილი მსოფლიო საზოგადოებაში. საინფორმაციო საზოგადოებების მრავალი ნიშნებიდან შეიძლება გამოიყოს შემდეგი:

ა) პერსონალური კომპიუტერი, რომელიც ჩართულია ინფორმაციულ ქსელებში, როგორც ყოველდღიური მოთხოვნილების საგანი;

ბ) ინფორმაციული ქსელების საშუალებით საზოგადოების თითოეულ წევრს შეუძლია დროულად მიიღოს ნებისმიერი სახისა და დანიშნულების საჭირო ინფორმაციული პროდუქტი, მიუხედავად იმისა, თუ იგი მსოფლიოს რომელ კუთხეში იმყოფება;

გ) ოპერატიული ინფორმაციული ურთიერთობების შესაძლებლობები;

დ) მასობრივი ინფორმაციული პროდუქციის საშუალებები, რომლებიც ყალიბდება ინფორმაციული ტექნოლოგიებად ქსელის ინფორმაციული ფორმების მიხედვით.

საქართველოში ჩატარებული ეკონომიკური რეფორმები ითვალისწინებს ხარისხობრივად ახალ დონეზე ეკონომიკური დარგების განვითარების ზრდის ტემპებს. სოციალურ ორიენტირებული საბაზრო ურთიერთობისას მიიღწევა ყველა რე-

სურსის გამოყენების მაღალი ეფექტურობა, პირველ რიგში იგულისხმება მატერიალური, შრომითი, ენერგეტიკული და ინფორმაციული რესურსები.

საქართველოს ინფორმაციული საქმიანობის ორგანიზაცია მთლიანობაში სხვადასხვა ქვეყნების შესაბამისი სტრუქტურების მსგავსია. მთლიანობაში განსხვავება უპირველეს ყოვლისა დაკავშირებულია განვითარების დაბალი დონით და იმ სექტორთა განუვითარებლობით, რომლებიც დაკავშირებულნი არიან თვით ბაზრის ინფრასტრუქტურების მომსახურეობაზე. მიუხედავად ამისა, მომსახურეობის სხვადასხვა სფეროში აუცილებლად დასამუშავებელი ინფორმაცია წლითი წლობით ინტენსიურად იზრდება. იზრდება აგრეთვე ინფორმაციულ-კომუნიკაციური ტექნოლოგიების საშუალებათა უფრო ფართო მოხმარების პრობლემებიც. წინა წლებში ამ დარგში არ გამოიყოფოდა საჭირო კაპიტალდაბანდებები და არ ექცეოდა სათანადო ყურადღება მაღალკვალიფიური კადრების მომზადებას.

მთლიანობაში ინფორმაციული საზოგადოების ფორმირების დონე საქართველოში თანამედროვე პირობებში ჩამორჩება დროის მოთხოვნებს და არ აკმაყოფილებს ეკონომიკის სხვადასხვა დარგის ინფორმაციულ მოთხოვნილებებს, არ შეესაბამება ქვეყნის როლის ზრდის ამოცანებს მსოფლიო ბაზარზე. აქედან გამომდინარე, საქართველოში ინფორმაციული საზოგადოების შექმნის გზაზე პირველი რიგის პრობლემას მიეკუთვნება- სახელმწიფო ინფორმაციული პოლიტიკის შემუშავება, რომელიც მიმართულია საინფორმაციო სივრცის ყველა კონპონენტის განვითარებისაკენ და იმ ღონისძიებათა განხორციელებისაკენ, რომლებიც უზრუნველყოფენ და ასტიმულირებენ ამ სფეროს განვითარებას.

ინფორმაციულ-კომუნიკაციური ბაზრის ობიექტურად საჭირო ფორმირების მხედველობაში მიღებისას შემუშავებული იქნა ინფორმატიზაციის შექმნის აუცილებლობა. კონცეფციები, რომლებიც ითხოვენ ეკონომიკაში მსხვილი მასშტაბების განხორციელებას პოლიტიკური გადაწყვეტილებების მიღებას.

ქვეყნის განვითარების კანონმდებლობა, როგორც პროგნოზირებად, ასევე რეალური სამეცნიერო-ტექნიკური, ეკონომიკური, სოციალური და პოლიტიკური პირობების დროს ითვალისწინებს:

- სახელმწიფოსა და საზოგადოებრივი ორგანოების, მოქალაქეების, საწარმო დაწესებულებისა და ორგანიზაციების ინფორმაციულ მოთხოვნილებათა სრულ დაკმაყოფილებას;
- ინფორმაციის უნიფიკაციას, სტანდარტიზაციას, ერთიანი საინფორმაციო სივრცის შექმნას;
- ქვეყანაში შექმნილი და იმპორტირებული ტექნიკური, პროგრამული და ტექნოლოგიური საინფორმაციო საშუალებების რესურსების სერტიფიკაციას;
- განვითარებული, ფუნქციონალურად საკმარისი და სამედო საინფორმაციო ინფრასტრუქტურების ფორმირებას;
- თანამედროვე ელექტრონიკის, გამოთვლითი ტექნიკის და კავშირის საშუალებათა შექმნასა და დანერგვას წარმოებაში, მართვის, სამეცნიერო და სოციალურ სფეროებში;
- ინფორმატიზაციის პროგრამებისათვის პირობების შექმნას;
- სახელმწიფო ინფორმაციული რესურსების შენახვას, დაგროვებასა და ეფექტურად გამოყენების უზრუნველყოფას;
- საზოგადოებრივ განვითარებაზე ინფორმატიზაციის გავლენის შესწავლას, შეფასებას და სხვა.

ინფორმაციული საზოგადოების შექმნის სფეროში მნიშვნელოვანი ამოცანაა ტექნოლოგიურად ერთიანი ეროვნული ინფორმაციული ინფრასტრუქტურის განვითარება და ხელშეწყობა, სადაც სრულყოფილად მონაწილეობას იღებენ საქართველოს რეგიონები საერთო სახელმწიფოებრივ, სოციალურ-ეკონომიკურ, პოლიტიკურ და კულტურულ ცხოვრებაში და ქვეყნის ინტეგრაციაში მსოფლიო წამყვან ქვეყნებთან. ამის გამო საჭიროა მიზანმიმართული სახელმწიფო პოლიტიკა სამამულო ინფორმაციული ინდუსტრიის განვითარების სფეროში. კერძოდ:

ა) აკადემიური დაწესებულებებისა და უმაღლესი სასწავლებლების მიერ ფუნქციონალური გამოკვლევების მხარდაჭერა დაპროგრამების სფეროში;

ბ) დაპროგრამების სფეროში მომუშავე კადრების მომზადების სრულყოფისა და აგრეთვე თანამედროვე ინფორმაციული ტექნოლოგიების სასწავლო კურსების ღონისძიებათა შემუშავება;

გ) პროგრამულ საშუალებათა ბაზრის ეკონომიკური სტიმულირებისა და რეგულირების წინადადებათა შემუშავება ქვეყანაში საკრედიტო, საგადასახადო და ნორმატიულ-საგადასახადო პოლიტიკის ბაზრის აღნიშნულ სტრუქტურაში მათი რეალიზაციისათვის;

დ) საქართველოში ინფორმაციულ-კონსალტინგური მომსახურეობის ცენტრების ქსელების განვითარება..

ამჟამად ინფორმაციულ-კომუნიკაციური ტექნოლოგიების სფეროში იხსნება ფართო პერსპექტივები ადგილობრივი პროგრამისტებისათვის. ამ დროს აუცილებელია პრიორიტეტული ინფორმაციული ტექნოლოგიების შერჩევით სახელმწიფოებრივი მხარდაჭერა, თანამედროვე ინფორმაციული ტექნოლოგიების სახელმწიფო შეკვეთების ღია საკონკურსო წესით წარმოება.

საქართველოს გააჩნია მნიშვნელოვანი ინფორმაციული რესურსი, რომლებიც მოთავსებულია ქვეყნის მსხვილ ბიბლიოთეკებში, უმაღლეს სასწავლებლებში და სამეცნიერო-კვლევით დაწესებულებებში. დღეისათვის მათთან ინტეგრირებული კავშირები არ არსებობს. ქვეყნის ეკონომიკური და სოციალური განვითარების ახალ დონეზე გადასვლა, საქონლისა და მომსახურეობის მსოფლიო ბაზარზე გასვლა შეუძლებელია ქვეყნის მოსახლეობის ყველა სოციალური ჯგუფის წარმომადგენლების ოპერატიული ჩართულობის გარეშე.

ასე, მაგალითად, საქართველოს სტატისტიკის დეპარტამენტის მონაცემებით ცნობილია, რომ ეკონომიკის ძირითად სექტორებში დასაქმებული მუშაკების საშუალო თვეობრივი

ნომინალური ხელფასის ოდენობა გვიჩვენებს, რომ უკანასკნელ წლებში მონაცემები კომპიუტერული მომსახურების სექტორში მნიშვნელოვნად უსწრებს სხვა სექტორში დასაქმებულთა მონაცემებს.

ინფორმაციული საზოგადოების ფორმირებას შეუძლია სრულიად გარდაქმნას ხალხის ცხოვრების დონე შრომის ხარისხზე ზემოქმედების გზით და ქვეყნის ეკონომიკური პოტენციალი; გარდა ამისა, ყველა სფეროსა და ყველა დონეზე მმართველობითი შრომის აღჭურვა თანამედროვე ინფორმაციულ-კომუნიკაციური ტექნოლოგიებით, ინფორმაციული რესურსების მიღება და დამუშავება საშუალებას იძლევა შეჩერდეს და შემცირდეს მმართველობითი აპარატის შემდგომი დაბეგვრის მცდელობები, ამით იზრდება მმართველობითი გადანყვეტილებების ეფექტურობა და ხარისხი სრული და საიმედო ინფორმაციის გამოყენების ხარჯზე.

ინფორმაციული ეკონომიკის დასახასიათებლად ადეკვატური სტატისტიკური ბაზის არარსებობის პირობებში გამოიყენებენ სხვადასხვა მონაცემებს, რომლებიც მიაწოდებენ ეკონომიკის იმ დარგებს, სადაც ამათუიშ სახით ხორციელდება ინფორმაციული საქმიანობა. ამ დროს კონკრეტული ციფრებით შეიძლება გამოვხატოთ ის როლი, რომელსაც ინფორმაციული საქმიანობა ასრულებს ერთიანი ეროვნული პროდუქციის ზრდაზე და ინფორმაციული სფეროს განვითარებაზე ყურადღების მიქცევა, როგორც საქართველოში, ასევე სხვა ქვეყნებთან შედარებით.

ინფორმაციულ-კომუნიკაციური ტექნოლოგიების ბაზარი-ესაა ეკონომიკური ურთიერთობის სისტემა გამოხატული რაოდენობრივ და ფულად მიმოქცევის ერთეულებში, რომელიც წარმოიშვება სუბიექტებს შორის და სადაც ისინი სთავაზობენ ტექნიკურ, პროგრამულ, კომუნიკაციის საშუალებებს და სხვა. მოცემული კავშირები მჟღავნდება მათზე წარმოდგენილი მოთხოვნათა შედარების დროს. იგი დამოკიდებულია აგრეთვე მომხმარებლის გადახდისუნარიანობაზე. ეკონომიკის გარდა

მოთხოვნილებებზე გავლენას ახდენს ფაქტორები, როგორიცაა დემოგრაფიული, ტერიტორიული და სოციალური. მათი მოქმედება პირდაპირ არ უკავშირდება ეკონომიკურ ურთიერთობებს. ბაზრის გაფართოების, მომხმარებელთა ქცევების პროგნოზირებისა და მათი შერჩევის ინფორმაციულ რესურსებთან თავისუფალ შეღწევას დასავლეთის ქვეყნებში ეკონომისტები განიხილავენ, როგორც თავისუფალ კონკურენციას, რომელიც წარმოადგენს საბაზრო ეკონომიკის ეფექტურ ფუნქციონირებას პოსტინდუსტრიულ საზოგადოების პირობებში, სადაც ასე თუ ისე დაკავშირებული ინფორმაციულ რესურსებთან კავშირის სიხშირე განისაზღვრება 40-60%-ით, ხოლო ინფორმაციული სამსახურის საქმიანობის წილი, მსოფლიო საერთო საზოგადოებრივ პროდუქტში და აგრეთვე ეროვნული შემოსავალი წარმოადგენს 10%-ზე მეტს, ამასთან საერთო შემოსავლის 90%-ზე მეტი მოდის აშშ-ზე, იაპონიაზე და დასავლეთ ევროპაზე. ინფორმაციულ მომსახურებებში დასაქმებულთა რიცხოვნობა ყოველწლიურად იზრდება. ამჟამად მათმა რაოდენობამ 50 მლნ. ადამიანს გადააჭარბა.

საინფორმაციო საზოგადოების ფორმირების პრობლემები საქართველოში შინაარსით მსგავსია სხვა ქვეყნებში არსებულისა, რაც აიხსნება უახლესი ინფორმაციულ-კომუნიკაციური ტექნოლოგიების სწრაფი გავრცელებითა და მსოფლიო ინფორმაციული ბიზნესის გლობალიზაციით. განსხვავება დაკავშირებულია მხოლოდ ქვეყნის გეოგრაფიულ მდებარეობასთან, არასრულად განვითარებულ ინფორმაციულ ინფრასტრუქტურებთან და ქვეყნის ეკონომიკის განვითარების მდგომარეობასთან. ამასთან ერთად შეიძლება ითქვას, რომ უკანასკნელ წლებში მიღწეულია მნიშვნელოვანი პროგრესი ტელეკომუნიკაციების განვითარებაში, სახელმწიფო და კომერციული ორგანიზაციების ინფორმატიზაციაში, ინფორმაციულ კანონმდებლობაში, რაც იძლევა საშუალებას, რომ ინფორმაციული ინდუსტრიის ცალკეული დარგების (კავშირების, კომპიუტერის, ინფორმაციული და აუდიოვიზუალური) საბაზრო პოლიტი-

კიდან ინფორმაციული საზოგადოების საერთო სტრატეგიის ფორმირების დროული გადასვლის პოლიტიკაზე, სადაც წინა პლანზე გამოდის სოციალური მოთხოვნები.

საქართველოს ინფორმაციული ინფრასტრუქტურა, სადაც გაერთიანებულია ინფორმაციული რესურსები და გამოთვლითი ტელეკომუნიკაციური ტექნიკის პროგრამულ-აპარატურული საშუალებები, ინფორმაციული ტექნოლოგიები, აგრეთვე მათი შექმნისა და გამოყენების პერსონალი ხდება საზოგადოების ნებისმიერი სახის საქმიანობის მნიშვნელოვანი შემადგენელი ნაწილი. მის გარეშე შეუძლებელია სახელმწიფო სექტორების ფუნქციონირება, მოქალაქეთა უფლებები ინფორმაციის მოპოვებაზე პირადი, სამეურნეო ან საზოგადოებრივი პრობლემების მოსაგვარებლად.

დღევანდელი კომპიუტერული და ტელეკომუნიკაციური ქსელები წარმოადგენს გლობალური მასშტაბის მოვლენას. შეიძლება ითქვას, რომ მათ შეუძლიათ შეცვალონ მსოფლიო პოლიტიკური რუკა და შეცვალონ ურთულესი ურთიერთობები გეოპოლიტიკურ ცენტრებთან.

ინფორმაციულ-კომუნიკაციური ბიზნესის განვითარების ინდუსტრია რთულდება იმის გამო, რომ მისი საქმიანობა ხორციელდება დამოუკიდებლად როგორც კერძო, ასევე სახელმწიფო სექტორებში. ეკონომიკურად გაუმართლებელი ფუნქციების დაბლირება, დაფინანსების შეუთანხმებლობა, კერძო და სახელმწიფო დანესებულებათა კონკურენცია ინვესს შიდა დისპროპორციას, ამცირებს ეკონომიკურ ეფექტიანობას.

მოცემული ინდუსტრიის განვითარებაში სახელმწიფოს მონაწილეობა მუდმივად იცვლება და სხვადასხვა ქვეყნებში განსხვავებული დრო და სტრუქტურა აქვს. აშშ-ში ინფორმაციულ საქმიანობაზე მეოცე საუკუნის 90-იან წლებში სამთავრობო ორგანიზაციების დანახარჯები შეადგენდა 30 მილიარდ დოლარს, ხოლო ოცდამეერთე საუკუნის დასაწყისისათვის ეს ციფრი გაიზარდა 250 მილიარდ დოლარამდე. მსოფლიოში ინფორმაციულ-კომუნიკაციური ბიზნესის ინდუსტრიის კერძო

სექტორი მუდმივად ასრულებს აქტიურ მოქმედებებს თავისი პოზიციების გასამაგრებლად ინფორმაციული მომსახურეობის ბაზარზე. იგი ამავე დროს დაიტერესებულია ბაზარზე სახელმწიფო ორგანიზაციების მონაწილეობით.

სხვადასხვა ქვეყანაში წარმატებით განხორციელებულია თანამედროვე ტექნიკურ საშუალებათა ფართო დანერგვის სახელმწიფო დაფინანსება. პირველ რიგში იგი ეფექტურია მხოლოდ მომხმარებელთა საკმაოდ მაღალი დონისათვის. სახელმწიფო დაფინანსება თავის მხრივ ასრულებს ინფორმაციის ინდუსტრიაში ინფორმაციული პროდუქტებისა და მომსახურეობის კერძო კაპიტალის პოზიციების გამაგრებასა და შრომისნაყოფიერების გაზრდას.

საქართველო იმყოფება საერთაშორისო ინფორმაციულ სივრცეში შესვლის ეტაპზე, სადაც განსაზღვრულია ღონისძიებათა სამი ძირითადი მიმართულება:

1) ეროვნული ინფორმაციული რესურსების ფორმირება, რომლებიც შემდგომში გახდება ქვეყნის სიმდიდრე. ამ დროს საჭიროა ეროვნული საინფორმაციო რესურსების დაცვის სამედიო საშუალებებისა და მეთოდების გამოყენება;

2) ახალი ინფორმაციული ინფრასტრუქტურების შექმნა და არსებულის სრულყოფა;

3) ავტონომიური, რეგიონალური და საერთაშორისო საინფორმაციო სისტემებისა და ქსელების შექმნა, რომლებიც დაფუძნებულია მონაცემთა გაცვლის საერთაშორისო სტანდარტებზე.

უკანასკნელ წლებში საქართველოში შეიქმნა მრავალი სახელმწიფო და კერძო ორგანიზაციები, რომლებიც ასრულებენ ინფორმაციულ-კომუნიკაციური ტექნოლოგიების შემუშავებას, მათ დანერგვასა და ადაპტაციას. გამოკვლევები აფიქსირებენ ბირჟების, ბანკების, სამრეწველო სატრანსპორტო და სხვა საწარმოთა დაინტერესების მაღალ დონეს საინფორმაციო ქსელებისა და სისტემების შექმნაში. პრობლემა მდგომარეობს მხოლოდ იმაში, რომ ეს სამუშაოები იწარმოება ტექნოლოგიისა

და დაპროგრამების ნაწილში ერთიანი კონცეფციის გარეშე.

დღეს აღიარებულია, რომ ინფორმაციული ტექნოლოგიები საქართველოში შედარებით ახალგაზრდა სექტორია და მასში სპეციფიური განათლების ხარისხი დაბალია. ადგილობრივი ბაზარი მცირეა. ამ პრობლემის დასაძლევად საქართველოს მთავრობამ ბიზნესის წახალისების მიზნით აამოქმედა 2010 წლის 1 იანვრიდან კანონი „საინფორმაციო ტექნოლოგიების (ვირტუალური) ზონის შესახებ“. იგი ითვალისწინებს ინვესტიციების მოზიდვას და საინფორმაციო ტექნოლოგიების სფეროში მიმზიდველი გარემოს შექმნას. საგადასახო შეღავათის დაწესებით მთავრობას უნდა წახალისოს საინფორმაციო ტექნოლოგიების ექსპორტი. მაგრამ ყორადღების მიღმა რჩება ადგილობრივ ბაზარზე მომუშავე ინფორმაციული ტექნოლოგიების კომპანიების პრობლემები.

საინფორმაციო-კომუნიკაციური ბიზნესის ყველა რესურსის დროული და ეფექტური გამოყენება წარმოადგენს ეკონომიკური განვითარების ტემპების ამაღლების აუცილებელ ფაქტორს.

ლიტერატურა:

1. ა. გიორგობიანი, მ. გიორგობიანი, ინფორმაციოლოგიის საფუძვლები, გამომცემლობა „უნივერსალი“, თბ.2009 წ. გვ. 11-55
2. ა. გიორგობიანი, გ. მეტეხელი, ინფორმაციოლოგიური ეკონომიკის განვითარების ძირითადი მიმართულებები, სტატია: სუბიშვილის სასწავლო უნივერსიტეტის სამეცნიერო კონფერენცია, თანამედროვე მეცნიერული პრობლემები, გორი, საქართველო, 2011 წ.
3. ინფორმატიზაციის განვითარების პერსპექტივები, ჟღი „ეკონომიკა და ბიზნესი“ 2011 წლის ნოემბერ-დეკემბერი
4. ინფორმატიზაციის განვითარება ობიექტური აუცილ-

ეპლობაა, სუბიშვილის სასწავლო უნივერსიტეტის სამეცნიერო კონფერენცია, თანამედროვე მეცნიერული პრობლემები, გორი, საქართველო, 2011 წ.

5. Д. Эймор, Электронный бизнес, эволюция и или революция, жизнь и бизнес в эпоху Internet, М. изд. “Вильямс”, 2001.стр. 69-122.

THE FEATURES OF INFORMATION AND COMMUNICATION BUSINESS AND THE DEVELOPMENT PROBLEMS IN GEORGIA

Guram Metekheli
Tbilisi State University, Assistant -Professor,
Honorary Academician of the National
Academy of Georgia, the director of the centre of
Scientific Information Management

RESUME

The level of formation of information society in Georgia in modern conditions lags behind the time requirements and doesn't meet the information requirements of various fields of economics and is not in conformity with tasks of the state role in world market. In Georgia on way of creation of information society to **the first line problem is attributed** – elaboration of state information policy which is directed towards development of all components of information space.

Legislation of state development in either predictable or real scientific – technical, economic, social and political conditions envisages the complete meeting with information requirements, creation of sole information space and setting up conditions for innovative programs.

In the sphere of creation of information society the paramount task is the development of technologically sole national infrastructure and **therefore the purposeful state policy in sphere of development of national information industry is necessary.**

The Problems of formation of information society in Georgia are like those in other states in its essence. It is explained by swift development of newest information communication technologies. And the industry of **information-communication business development** becomes complicated owing to implementation of its activities either in private or state sectors. The duplication of economically unjustified functions, financing disconformity, competition between private and state entities cause internal disproportion, reduce economic efficiency.

At present it is recognized that information technologies in Georgia is comparatively a new sector, and the quality of specific education in it is rather low, as local market is small. In order to overcome this problem, aiming to promote business, the Government of Georgia activated the Law “On (virtual) zones of Information Technologies” of January 1, 2010. It envisages to attract investments and creation of attractive environment in a sphere of information technologies. By setting up tax discounts the government would like to promote the export of information technologies. However the problems of companies working on information technologies in local market remain outside of attention.